

bivališe“ 20., „dvoriše“ 24., „češen“ 25., „maševanje“ 109., „pušica“ III. 61., „še“ 3., temoč „spuščeno“, „nalašč“ (od last in to od vlast) ... „maščevanje“ od mest, „šče“ (od ješče pokrajšano); vsej šče Prekmurci, katero Slovenecem prištevamo, tudi ešče govori. Drugi primeri so bravcu jasni. — Tudi se bere šč namesti č—c, ki je iz tj nastal, ne tedaj „sveščenič“ III. 174., ampak „svečenič“ iz svetjenik. Šč se nahaja namest st v besedi „razraščen“ III. 9. namesti „razrasten“, ker glagoli prve vrste prilagajo končnico trpivnega deležja n z veznico e na koreniko: rast-e-n, tudi ne „zanešen“ IV. 115., temoč „zanesen“, jen nahajaš le pri glagolih štrte vrste in odtod „puščen“.

Gostoma se piše v namesti u: „vljovljen“ IV. 3., „vkljub“ 10., „vžgan“ 19., „vspeh“ 160., „vdarjajo“ III. 123., „vžitek“ IV. 26., bolje: „ulovljen“, „ukljub“, „užgan“, „uspeh“, „udarjajo“, „užitek“. Na drugih krajevih pa nahajamo u namesti v: „evropejski“ IV. 5. (celo Srbovi pišejo Evropa), „ustajajo“ 42, „uzrok“ 45., „Urban“ 184., „duri“ 88., „uzor“ 124., „ustanoviti“ III. 1., „uzvišenost“ 25., „skruniti“ 27., „utelesiti“ 124., „Paul“ 151., namesti „evropejski“, „vstajajo“, „vzrok“, „Vrban“, „dveri“, „vzor“, „vstanoviti“, „vzvišenost“, „skvrniti“, „vtelesiti“, „Pavel“. Alz je hrvatski; česar ne imamo posnemati, temoč v vz spremenjati. Ker dvoglasnikú au, eu Slovenec ne pozna, ja nameščuje s av, ev, tedaj „Pavel“, „Evgen“. V se tudi včasih izpušča: „zrastejo“ IV. 107., „zvvišuje“ 132., „nazočenje“ III. 180., namesti „vzrastejo“, „vzvvišuje“, „navzočenje“.

U se nekekrati stavlja namesti a-ô-u, kateri moramo vselej dosledno z o pisati: „tisuč“ IV. 1., „sužnost“ 4., „tuga“ 6., „mučen“ 11., „trenutek“ 45., „perutnice“ 51., „minul“ 79., „luka“ III. 44., namesti „tisoč“, „sožnost“, „toga“ itd. Ako od sobratov jemljemo besede, smo dolžni je v slovensko sostavo spraviti. Tudi u se nahaja namesti navadnega o: „unkraj“ IV. 12., „Bulgare“ 171., namesti „onkraj“, „Bolgare“. (Dalje sledi.)

Odgovori.

„Jung gewohnt alt gethan“ — lih, — morija, kuga, mor, pomor.

Na Novične vprašanja se prederzmem tudi jaz nekaj čerhniti:

Za „Jung gewohnt alt gethan“ sem našel pri svojih starih neko prislovico: „kemu je mlad navadan, temu je star radan“; ali radan tukaj pride od rad, ne od ilirskega raditi, arbeiten, ker raditi se tū ne sliši.

Lih je po vsej Istri znana in rabljena beseda za „ungleich“. Otroci se igrajo: češ ganati (rathen)? ču! — par ali lih, lih ali par?“ (lih-a-o, ungerade, dispar). —

Kolikor je meni istersko narečje znano, se rabi v govorjenji in v pismih starih stoji: morija za „Pest“ (den grössten Grad der Sterblichkeit), kuga pa za „Seuche“ mor in pomor je le „mechanische Tödtung!“

Sedaj pa še nekaj. Govoril sem jaz, lošk hribovec, z drugimi Ločani, ki so v Istri: kako oni imenujejo Ehrenguben, ker se zdaj piše Cerngrob? Ali takrat, ko sem v Loki v šolo hodil, in včasih mesto v njo v Céngrob letal, nisem nikol slišal Cerngrob, ampak povsod Cengrob, kar so mi tudi oni potverdili. Tudi nemška prestava kaže, da mora biti Céngrob od ceniti ehren, ne pa Cerngrob.

Okoli Pazina vse glagole, ki izhajajo na edati, skrajšujejo na âti, n. pr., povedati — povâti, izpovedati — izpovâti, gledati — glâti, in to po vsem prezanji glagolskem. (J. V. *)

„Liha sodu“.

Vam damo, kar vémo; pri nas se vpraša: „glih ali sodau?“ Pod glih si mislimo zmiram par — pod sodau

*) Hvala Vam lepa, za vse poslano; dobro bo došlo slovníku in Novicam. Vred.

pa zmiram eden čez par; to je takole: vprašavec nagovori: „ali je glih v moji roki?“ to je, ali je kaj takšnega, da bi gliho — par — imelo? potle — ali pa sodau? to je: ali je še več kakor par — eden čez par — sodavek, sodavk, Zusatz, iz sodevati, zusetzen. Jaz imam gliho — ich habe Paar, je pri nas v navadi.

Za „jung gewohnt alt gethan“ bi bilo morebiti dobro: „Kar se mlad privadi, star rad rabi“.

Od Soče.

P. M.

Marsikaj.

(Kruh). Veliko več kot polovica ljudi na svetu ne je kruha. Rusi, Turki in Greki ga skor nič ne jejo, Nemci srednjo mero, Holandci, Belgijanci in Angleži pa tudi skor nič. Naj več kruha povžijejo Španjci, Talijani, še več pa Francozi. V Azii nobeden kruha ne pozna, v Afriki in Ameriki ga le tam poznajo kamor so ga Evropejci zanesli, ki so se preselili v Afriko in Ameriko.

(Mati pa hči). „Schulbote“ pripoveduje povestico, ktere tudi mi ne moremo zamolčati. Menda se „Schulbote“ ni zlagal, tedaj se tudi mi ne bomo. Pred nekimi dnevi pride — tako piše „Schulbote“ — neka uboga mati trojih otrok k fajmoštru v * milošnje prosit; ena njena deklica je že bila za šolo dosti stara. Da bi se mati milošnje bolj vredno skazala, jo vprašajo fajmošter med drugim: „ali pa hčerka vaša tudi pridno v šolo hodi?“ „Kaj pa da! — odgovori mati — tako sili ta nesrečni otrok v šolo, da jo moram vselej z leskovico dobro pretepsti, če hočem, da mi doma ostane in pestje naj mlajšega bratca“. — Al bi ne bilo treba, — pravi „Schulbote“ — da bi se besede Izveličarja: „Dajte mladim k meni priti“ takošni materi s celo butaro leskovih šib v spomin vteple?

(Nekaj iz življenja žensk — pa brez zamere). Pervo kar ženska vé, je: kako lepa je, — pervo, česar se nauči, je: kakošno moč ima lep obraz, — pervo, kar skusi, je: kako slaba je, — pervo, kar pozabi, je: koliko je stara, — in pervo, česar se spet spomni, je: da je to (starost) pozabila.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Od savinske doline 2. aprila. Da je sadjoreja koristno opravilo in da donaša lep dohodek, smo rekli že mnogokrat; poterdilo se je pa to tudi preteklo leto. Pičlo uro hodá od Celja, proti zapadu, je prelepa krajina, kateri navadno pravijo rožna dolina; pa ni ravno dolina, temveč hribnat kraj je, tiho zavetje pred hrupom sveta. Na visokem homcu stoji lepa cerkvica sv. Martina, okoli po berdoviti okrajni so pa hiše in hišice, med njimi senožeti in njive, posebno pa je veliko sadnega drevja nasajenega. Častitljivi in gostoljubni ondotni gospod fajmošter, Kajetan Švarcl, jako vneti za blagor faranov svojih, so pred mnogo leti že vcepili ljubezen do koristne sadjoreje v serca prebivavcov te vasi, ker so jim oni svetovali pa kazali tudi sami, kako da gre sadno drevje saditi, kako ga cepiti itd. Današnji je ta krajina resnično rožna dolina, in veselo je prehajati se po njej, ker je ondi vse polno žlahnega drevja, da pomladi blišči pa diši kaj prijetno po belem in rudečem cvetju, v jeseni pa se šibi drevje pod težo žlahnega sadu. Posebno lansko leto, ko je drugej bilo le malo sadja, ga je bilo tukaj obilno; prihajali so kupci za-nj celo iz Laškega, ter plačevali eno jabelko po grošu. Nekteri gospodarji so pa lepo sadje v Terst vozili in ga ondi dobro prodajali. Nečem ravno tukaj računati, koliko da je vsak gospodar iz sadja skupil; povem le, da en sam boren kmetič je za sadje blizo 80 goldinarjev dobil — gotovo več, kakor ima davkov plačati na leto. Kaj mislite tedaj, ljubi bravci, bi li ne bilo posnemanja vredno tako početje, namreč pridno sajenje koristnega drevja? Že mala množica sadnih drevés, ko bi jih kmet pri hiši nasadil pa pridno gleštal, bi

utegnilo mu toliko denarja donášati, da bi lahko davke plačeval, pri tem pa morebiti še kak goldinar si ohranil*).

Konečno dodamo še nekaj za smeh. Znana je šaljiva navada, prvi ali zadnji dan mesca aprila se norčevati z nevednimi ali lahkovernimi ljudmi ter jih „v april pošiljati“. Primerilo se je nedavno, da v nekem bližnjem tergu neki gospodar prvi dan aprila velí svoji dekli, da naj gréh ondotnemu kramarju (s katerim sta si bila dobra prijatla) po en bokal polževe kerví. Nevedna dekla gré res, kakor ji gospodar velí. Kramar pa, zvita glava, ji odgovori: „Polževe kerví ravno nimam, pa dal ti bom nekaj, kar tudi červi delajo. Na, tū imaš“ (izročí ji tri vatlé židane robe) nekaj za jopo; tvoj dobri gospod so namenili te s tem-le nenadoma razveseliti“. Dekla, neizrečeno vesela, vzame kar ji kramar dá, pa gré domú in pové gospodarju, kaj in kako, ter mu pohlevno roko poljubi za prelepi dar. Gospodar jo debelo gleda, pa ne vé, ali bi se jezil ali smejal. Nič ni pomagalo: plačati je moral kramarju — polževo krí v podobi židane jopice. J. Š.

Iz Ljubljane. V nedeljo dopoldne od 10. do 12. bo v pisarnici vodstva realne šole ljubljanske vpisovanje tistih rokodelskih mojstrov, podmojstrov (kselov) in že dostojno izučenih učencov, kateri želé v nedeljsko rokodelsko šolo hoditi, ki se bo tū iznova začela. Šola ta bo razdeljena v 3 verste: v enem razredu se bo učilo vsakemu rokodelcu potrebno spisovanje mnogoterih pisanj, rajtanje in pa zemljoznanstvo; — v drugem razredu se bo učilo mnogoverstno risanje, ki ga posebno nekteri rokodelci potrebujejo, — v tretjem pa natoroznanske vednosti, namreč znanstvo rudninstva, rastlinstva in živalstva, naravoslovje ali fizika in pa kemija: vse to z vednim ozirom na potrebe omikanega rokodelca in obertnika. Jemali se bojo v to kaj potrebno in prekoristno šolo: mojstri in njih pomočniki (kseli), zraven teh pa tudi taki učenci, ki po postavi niso dolžni v nedeljsko ponavljajočo šolo hoditi in pa taki, katerim bo vodstvo ponavljajočih nedeljskih šol dovoljenje dalo v to šolo iti, kar se pa le takrat smé zgoditi, ako je učenec 4 klase poglavne šole dobro doversil. Nadjamo se, da v to šolo ne bo treba nobenega siliti, ampak da bo vsak, komur koli je na tem ležeče, da se sam sebe povzdigne na višjo stopnjo omikanega človeka in prebrisanega mojstra, sam rad hodil. Če v velicah šolah na Dunaji itd. se ne sramujejo učeni gospodje v ravno tisto šolo hoditi, kamor hodijo učenci se natoroznanskih vednost učiti, se menda tudi naši mojstri ne bojo sramovali na eni klopi sedeti s podmojstri ali učenci, še Bog da jim je priložnost dana se za svoj stan kaj koristnega novega naučiti.

Novičar iz raznih krajev.

Dunajski vladni časnik od 30. sušca naznanuje državne dohodke in stroške našega cesarstva v preteklem letu. Vsi dohodki skupaj, navadni in nenavadni, so lani znesli 263 milijonov in 786.885 gold., in so za 18 mil. 453.461 fl. večji bili kakor predlanskem; dohodki zemljišnega (gruntnega) davka so znesli 60 mil. 748.126 fl., hišnega davka 10 mil. 588.961 fl., rokodelskega davka 9 mil. 156.307 fl., dohodnega davka 7 mil. 339.273 fl., vžitnega davka se je nabralo 29 mil. 277.527 fl., za col 19 mil. 666.482 fl., iz prodane soli 25 mil. 578.321 fl., tobaka 25 mil. 165.480 fl., za štampeljne in takse 27 mil. 460.109 fl., iz loterije 6 mil. 511.160 fl., iz pošt 2 mil. 452.309 fl., za cestnino in mostovino 2 mil. 699.012 fl.; dohodki cesarskih posestev so znesli 3 mil. 620.944 fl., železnice 6 mil. 111.673 fl. Vsi stroški, navadni in nenavadni, so znesli skupaj 402 mil. in 686.182 fl., in sicer za cesarsko hišo 6 mil. 743.863 fl., za pisarnico cesarjevo 39.973 fl., za ministerski zbor 31.508 fl.,

*) Naj bi pridni gospodarji sploh zapomnili to si dobro, ter naj bi začeli koj saditi, cepiti pa žlahniti drevesica, ker ravno zdaj je prikladen čas, da takega dela se lotimo. Pis.

za državno svetovavstvo 180.426 fl., za ministerstvo unanjih oprav 2 milijona 214.942 fl., notranjih oprav 21 milijonov 325.211 fl., za ministerstvo dнарstva 25 mil. 751.205 fl., pravosodja 15 mil. 366.146 fl., bogočastja in nauka 5 milijonov 306.880 fl., kupčijstva, obertnijstva in javnih stavb 17 mil. 937.429 fl., za armado 114 mil. 320.715 fl., za policijske gosposke 10 mil. 453.691 fl., za kontrolne gosposke 3 mil. 796.198 fl., za poplačevanje državnega dolgá 77 mil. 407.532 fl.; za nenavadne stroške se je izdalo za armado še 101 mil. 721.117 fl. in za plačilo v Parmo 89 mil. 396 fl. V vsem skupaj so tedaj lani posebno zavolj nenavadnih armadinih potreb, stroški preseglí dohodke za 138 mil. 899.297 fl., vendar pa za 1 mil. 813.625 fl. manj kakor predlanskem. — V letu 1853 se je iz vseh dežel našega cesarstva brez Ogerskega in Erdeljskega preselilo 4754 ljudi v ptuje dežele, iz ptujih dežel pa se jih je naselilo v našem cesarstvu 3338; naši preseljivci so nesli sabo in odnesli 435.800 fl., ptuji naselniki pa so prinesli k nam 1 mil. 585.000 fl., po tem takem je cesarstvo le na dobičku. — 1. dan t. m. je tista družba, ktera je naše cesarske železnice v zakup (Pacht) vzela, začela hlapone (lokomotive) s premogom kuriti namesti derv. Dokaj derv se bo prihranilo po ti kurjavi. — Belo nedeljo popoldne ob eni je bil res, kakor je zadnji „novičar“ oznanil, v Parizu mir podpisan, in sicer s posebno izbranim orlovim peresom; morebiti cesar Napoleon orlovega peresa za ta važni podpis ni izvolil brez ozira na imenitnega rusovskega poslanca Orlova, ki je svetu mir prinesel v Pariz. Iz vsih krajev se sliši, da je bila mirna sprava radostno sprejeta, in tudi v Londonu so streljali in zvonili do polnoči v nedeljo ponoči, le iz Turškega se ni še nič zvedilo. V Petrogradu je 1. dan t. m. razglas carjev oklical mir. „Edini namen te vojske — se bere v tem razglasu — je bil, da se naši veri ohranijo pravice v turških deželah; ta namen smo dosegli; boljša osoda kristijanov v jutrovih deželah je zagotovljena. Da pa se je mirna sprava pospešila, in da se v prihodnje odverne vsaka kriva misel, kakor da bi Rusija stregla po ptujih deželah, smo dovolili v nektere naprave, da ne bo spertja na črnem morji, in pa v postavo nove meje v Besarabii“. — Do 28. t. m. bo pogodba za stran mirú od vsih dotičnih vladarjev podpisana in berž potem bojo armade zaveznikov začele zapuševati Krim; v kakih 5 mescih bojo odrinile vse. — Turki žugajo Černogoro spet cernirati kakor leta 1852; Omér-paša bi spet rad šel na — sprehod. — Strašen potres je bil, kakor se še le zdaj pozveda, lani 11. listopada v Jedu, poglavnem mestu japonskega cesarstva, ki je ob izhodnem primorji Azije. Od 280.000 hiš, ki jih šteje to mesto, ktero je eno naj večjih na svetu, se jih je poderlo okoli 100.000; ljudi pa, ki jih šteje to mesto čez poldrugi milijon, jih je konec vzelo okoli 30.000; Jedo je potresom zlo podverženo, zato so vse hiše tam nizke in majhne.

Serbske národne pesmi.

Mati svetega Petra.

Vuk I. 208, 133.

Sveti Peter gré v nebesa,
Za njim teče mila majka,
Beseduje stara majka:
„Stoj, počakaj mene, Peter,
Da v nebesa s tabo idem“.
Beseduje sveti Peter:
„Verni mi se, moja majka;
Kakor dolgo si živela,
Zasluzila raja nisi:
Nasitila lačnih nisi,
Napojila žejnih nisi,
Oblačila nazih nisi,
Obuvala bosih nisi,
Podeljvala slepim nisi,
Namenila nič za dušo,
Enkrat eno le povosmo
Razdelila si na troje

In si trikrat izdihnila:
„Joj, povosmo, drago moje!
Kje vlačilo se ti bodeš,
Po dolinah in po berdih,
Po sterganih mavhah slepcov!“
Še besedi sveti Peter:
„Verni se mi, moja majka,
Predi niti iz prediva,
Veži niti iz prediva,
In v nebesa po njih plezaj“.
Prede niti iz prediva,
Veže niti iz prediva,
In po nitih pleza kviško,
Da dosegla bi nebesa; —
Pretergajo pa se niti,
Pade majka v sredo pekla.

C.